

РЕЦЕНЗІЇ

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2021.18.56>РЕЦЕНЗІЯ НА КОЛЕКТИВНУ МОНОГРАФІЮ
«HUMANISTYKA MIĘDZY NARODAMI.
INTERDISCYPLINARNE STUDIA POLSKO-UKRAIŃSKIE»¹Шевченко Т.М.,
orcid.org/0000-0002-8118-9663
доктор філологічних наук,
завідувач кафедри української літератури
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

Колективна монографія, підготовлена відомими представниками польської гуманітаристики, професорами Ярославом Лавським і Люціаном Суханеком, зроблена на основі матеріалів виступів науковців з України та Польщі на конференції «Наукова співпраця українських та польських гуманітаріїв», яка відбулася в Києві 20-21 вересня 2019 р. Науковий діалог філологів, істориків, культурологів, філософів був присвячений не якійсь конкретній темі, а передбачав рефлексію як таку вчених двох країн над самою ідеєю наукового і культурного співробітництва слов'ян у гуманітаристиці. Колективна монографія, у якій зібрані статті українських і польських вчених, інтегрує різні позиції і способи бачення цього діалогу в різних сферах. Її можна вважати результатом метарефлексії над різними механізмами, які визначають вектор розвитку гуманітарних наук в освітній та академічній сферах Польщі та України. Вчені, які представили досвід різних наукових і життєвих практик, продемонстрували їх інтенційний рівень, орієнтований на перспективу кооперації і синергізму у вирішенні загальних питань буття минулого і сучасності.

Продуктивна співтворчість гуманітаріїв, представлена в цій книзі, знайшла своє відображення в її композиції. У вступному слові редакторів видання наголошено на важливості польсько-українського діалогу в гуманітаристиці як загальнолюдського аксіологічного феномену і як одночасного інструменту і простору авторефлексії східноєвропейського соціуму. Перший розділ книги «Етос гуманістики: Схід Європи» присвячений різним етичним аспектам наукової та просвітницької діяльності сучасного викладача вищої школи, реформування науки в напрямку міждисциплінарності, впливу процесів глобалізації на міжнародне співробітництво академій, університетів, наукових шкіл. У статтях Агнешки Чайковської, Люціана Суханека, Ярослава Лавського, Богуслава Допарта, Галини Корбич проаналізовані різні шляхи розгерметизації епістемологічного простору науки і освіти в Україні і в Польщі як наслідок процесів релятивізації і демістифікації гуманітарних наук (і знання взагалі) в Європі. Пошук нових підходів і зміна концептуальних рамок самої філософії гуманітарної освіти в Східній Європі, яка характеризується плюралізмом групових цінностей, розривом з історією та раціональністю, демократизмом і самодостатністю індивідуально-особистісних практик в освіті, визначає актуальність представлених матеріалів. У них осмислені множинні підходи і точки зору, продемонстроване глибоке розуміння каталізаторів чинних процесів і наслідків діяльності.

Другий розділ монографії «Сполучні ланки і мости Центральної Європи» присвячений обговоренню конкретних нагальних проблем українсько-польського співробітництва. Зокрема, його мовні аспекти в сучасному глобальному світі стали предметом вивчення Артура Брацького. Дорота Рембішевська зосередилася на діяльності Інституту славістики Польської Академії наук в контексті українсько-польського діалогу в сучасних умовах. Віолетта Вейс-Мілевська дослідила роль польських наукових видань у вигнанні. Євген Нахлік представив результати досягнень українсько-польської літературної компаративістики в незалежній Україні. Олександр Астаф'єв презентував доповідь про українсько-польський діалог літератур як спосіб подолання цивілізаційної кризи.

Третій розділ монографії «Вдивляння в історію» являє собою різні спогади, пов'язані з конкретними персоналіями та інституціями, відповідальними за підтримку наукової традиції в Україні та Польщі

¹ Humanistyka między narodami. Interdyscyplinarne studia polsko-ukraińskie. Red. Jarosław Ławski i Lucjan Suchanek. Białystok–Kraków: Temida 2, przy współpracy Wydziału Filologicznego Uniwersytetu w Białymstoku 2020. 494 s.

та їх кооперацію. У низці робіт відображений аналіз їх діяльності з погляду минулого і сучасності. Різні культурні, наукові, громадські та політичні практики, проаналізовані в матеріалах Магдалени Саганяк, Марека Рутківського, Анни Яницької, Галини Парафіянович, Зигмунда Вожнички конституують визначальну для двох народів систему цінностей і переконань, засновану на конкретних моральних, наукових, культурних та інших досягненнях представників європейського дискурсу.

Четвертий розділ «Інтерпретації літературних феноменів» повністю присвячений творчості письменників Центральної Європи. Сергіуш Пясецький, Юзеф Ігнацький, Владислав Реймон, Владислав Оркан, Ольга Даукште – ось далеко не повний перелік письменників, творчість яких стала об'єктом дослідження Артура Малиновського, Кшиштофа Коротких, Світлани Сухаревої, Даріуша Піхоти, Вероніки Рихти, Наталії Шаболтас, Кацпера Усса та інших. У цьому розділі несподівано пов'язані епохи бароко, романтизму і символізму, химерно з'єдналися жанри казки, записок, поеми, сатиричного роману.

Таким чином, різні аспекти українсько-польського діалогу, проаналізовані в цьому виданні, являють історично і культурно-ідеологічно зумовлений, комунікативний світоглядний дискурс, що породив систему різних наукових і художніх текстів і контекстів, із притаманними центральноєвропейському мисленню пов'язаністю і доцільністю, у яких зчеплені принципи філософсько-рефлексивного пізнання й осмислення світу і людини в двох різних і водночас близьких мовних, творчих і комунікативних практиках. Головна цінність представлених у книзі позицій – це, мабуть, визнання культурного, освітнього, академічного, наукового, літературного, історичного поліфонізму, що відкриває простір для справжнього діалогу між дослідниками гуманітаристики двох народів. Безумовною перевагою методологічної бази досліджень стали відмова від догматизму віджилих свого часу традицій і стереотипів, референтність до традиції і, разом із тим, множинність індивідуальних наукових підходів, використання різноманітних прийомів аналізу. Вважаю, що представлена монографія безумовно заслуговує на увагу в широких колах, а її матеріали безсумнівно посприяють розширенню наукової бази сучасної гуманітаристики.